

Spotlight: Sinema Aynasında İdeal Gazeteciliği Görmek

Seher MİDİLLİ*

Spotlight, kutsallık perdesi arkasına tüyler ürpertici günahlarını saklayan çok sayıda papaza karşı bir avuç kahraman gazetecinin verdiği hak ve adalet mücadelesinin öyküsüdür. Ön planda, kilise kurumu bünyesinde akla, mantığa, vicdana ve kurallara uygun olmayan davranışlar sergileyen papazları kilisesiyle, yargısıyla koruyan sisteme karşı dürüst ve ilkeli gazetecilerin verdikleri mücadelenin hikayesini anlatan *Spotlight*, arka planda ise gazetecilik mesleğine ayna tutmaktadır. İlk süper kahramanlardan olan Superman'in de mesleği olan gazetecilik, *Spotlight* filminde de yine aynı şekilde şövalye ruhlu bir grup gazetecinin sapkınlığa ve haksızlığa karşı açtığı büyük savaşı açık biçimde gözler önüne sermektedir.

Spotlight, genel anlamda gazeteciliğin temel esasları hakkındadır. Film, papazların yoldan çıkmışlığını ortaya çıkarmak için mücadele veren gazetecileri ve dolayısıyla gazeteciliği kutsamaktadır. 88. Oscar Ödülleri'nde en iyi film ve en iyi özgün senaryo ödülleri kazanan *Spotlight*'ın başrollerinde Mark Ruffalo, Michael Keaton, Rachel McAdams, Liev Schreiber, John Slattery, Stanley Tucci yer almaktadır. Senaryosu Josh Singer ve Tom McCarthy tarafından yazılan, yönetmenliğini ise yine Tom McCarthy'nin üstlendiği film, 2015 yılı Amerika Birleşik Devletleri yapımıdır. Seyirciyi rahatsız eden çarpıcı konusu ile sinemada habercilik teması üzerine yapılan filmlerin bir yandan devamı niteliğinde olan çalışma, bir yandan da konusunu yaşanmış bir hikâyeden alması bakımından onlardan farklılaşan yapısı ile dikkat çekmektedir.

Çalışmanın temel amacı *Spotlight* filmi bağlamında gazeteci kimliğinin sinemada nasıl inşa edildiğine odaklanmak olacaktır. Filmde ortaya koyulan gazeteci kimliğine ve gazeteciliğe dair temel niteliklere daha yakından bakılarak gazetecinin nasıl tasvir edildiği sorusuna yanıt aranacaktır.

Her meslek grubu gibi gazeteciliğin de kendine özgü belli başlı nitelikleri ya da standartları bulunmaktadır. Bu nitelik ve standartları belirleyen en önemli unsurlardan biri, her koşulda toplumun ve toplumsal kurumların menfaatinin gözetilmesine, toplumun yararına hizmet edilmesine dayanmaktadır. Gazetecilik mesleğinin doğasını da en temelde topluma karşı yerine getirmesi gereken görev ve sorumlulukları temsil etmektedir. Gazeteci kimliğine sahip olmak

* Arş. Gör., Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü, sehermidilli@gmail.com

da bu doğrultuda mesleki etkinlikleri süresince tabi oldukları ilke ve kurallar çerçevesinde hareket etmeyi gerektirmektedir. Basın etiği olarak da tanımlanabilecek bu ilke ve kurallar; gazete ve gazetecilik kurumu ile toplum arasında yaşanabilecek olası sorunların önüne geçmek adına oluşturulan evrensel kuralları içermektedir. Temel olarak “İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi”nden beslenen bu kurallar, kişilik haklarını korumayı vadetmektedir. Bu kurallar doğrultusunda gazetecinin haberini yaparken dürüstlük ilkesine sadık kalması beklenmektedir. Her şekilde habere konu olan kişinin kişilik haklarına ve özel yaşamına saygı gösterilmesi gerekmektedir. Gazeteci ayrıca ne bir tarafa toptan angaje bir biçimde haberini yapmalı, ne de topyekûn muhalif olma niyeti ile yola çıkarak taraflı haber üretmelidir. Bunun aksine tarafsız bir yayın politikası çerçevesinde haberini üretmelidir (hbogm.meb.gov.tr): “Özgürlükçü demokrasilerde, kitle iletişim araçlarının haber verme, bilgilendirme, eğitime, denetim, eleştiri, eğlendirme, yöneticilerle halk arasında diyalog kurma, böylece kamuoyunun oluşmasına katkı ve oluşan kamuoyunu açıklama gibi kamusal görevleri, kişisel hak ve özgürlükleri zedelemeyecek bir biçimde, hiçbir grup, makam ve kişi farkı gözetmeden yerine getirmeleri gerekmektedir” (Girgin & Özay, 2013, s. 288). Dolayısıyla gazeteci, toplumun fikirlerini etkilemesi ve yönlendirmesi bakımından önemli bir misyon üstlenmektedir.

Her koşulda toplumun haber alma özgürlüğünün güvence altına alınması ve kamu yararının gözetilmesi, gazetecilik mesleğine dair diğer temel ilkelerdendir (Girgin & Özay, 2013, s. 288). Kamu yararının oluşabilmesi için öncelikli olarak gazetecinin hazırlamış olduğu haberin, toplumu bir adım daha ileriye taşıyabilecek ve faydalı tartışmaları harekete geçirebilecek nitelikte olması beklenmektedir. Bu anlamda gazeteci, toplumun içinden geçtiği en kritik dönemlerde yapmış olduğu haberleri, bir sorumluluk bilinci dahilinde üretmelidir: “O halde gazetecilik, günlük olayları tanıma, anlama ve değerlendirme, onlara eleştirel gözle yaklaşma becerileri gerektiriyor. Sonuç olarak gazeteciler, kamuoyunun bağımsız temsilcileri olma görevini yüklenmiş insanlardır” (Alemdar, 1990, s. 13).

Kamuyu aydınlatma sorumluluğunu üstlenen idealist bir grup gazetecinin hayatlarının bir bölümüne kamera tutan *Spotlight*, 2001 yılı Boston’unda geçmektedir. *The Boston Globe* gazetesinin editörü Stewart, gazeteden ayrılarak yerini Marty Baron’a bırakmıştır. Baron, editörler ile yaptığı tanışma toplantısında Eileen McNamara’nın köşe yazısına dikkat çeker. Köşe yazısı genel olarak, bir rahibin altı yıl boyunca otuz çocuğu cinsel istismara uğratması ve kilise kurumunun yaşanan skandalından haberdar olmasına karşın hiçbir müdahalede bulunmadığı gibi olayın üzerini örtmesine odaklanmaktadır. Gazetenin yeni editörü Baron, *The Boston Globe*’nin bu makaleye konu olan haberin üzerine yeteri kadar eğilmediğini belirtir. Konuyla ilgili sembolik olarak açılan ve mağdurların lehine herhangi bir kararla sonuçlanmayan Geoghan Davası ile ilgili belgelere ulaşılması talimatını verir. Baron, bu görevi gazetenin araştırma ekibi *Spotlight*’a verir. Toplantıya kadar farklı bir konu üzerinde araştırmalarını sürdüren *Spotlight* ekibi, bu araştırmayı bir süre için rafa kaldırır ve yeni araştırma konuları üzerine gerekli incelemeleri yapmaya başlar. Ekip, mağdurların avukatı Mitch Garabedian ile görüşmekle işe koyulur. Garabedian önceleri davanın gizlilik içerisinde yürütülmesine engel olacağını düşünerek ekibe yardımcı olma eğiliminde olmasa da sonraları bu kararından vazgeçer. Mağdurlar ile ekibi bir

araya getirerek Spotlight'ın yaşanan bu skandalın üzerindeki perdeyi aralamasına destek verir. Yine benzer şekilde çocukların rahipler tarafından cinsel istismara uğratılması üzerine açılan Porter Davası'nda mağdurların avukatlığını yapan Eric McLeish ve çocuklara psikolojik destek sağlayan psikoterapist ile de görüşmeler yapılır. Bunların yanı sıra eski gazete arşivlerinin izleri sürülür. Ekip gün geçtikçe araştırmaları derinleştirir ve derinleştikçe aslında ifade edilenden çok daha fazla sayıda çocuğun kilise kurumu bünyesinde cinsel istismara uğradığı ve bu skandalın Boston'daki farklı kiliselere de sıçradığı ortaya çıkar. Spotlight, araştırmada sona yaklaşırken aslında skandalın boyutlarının ne derece büyük olduğunu ve skandal karşısında kilisenin gereken tavrı sergilemedeki yetersizliğine vurgu yapılmaktadır. Spotlight, araştırmalarını tamamladıktan sonra konuyla ilgili özel dosyasını tamamlar ve dosya yayınlanır. Spotlight'ın hazırladığı özel haber o güne kadar yaşananlardan haberdar olmayan kamuoyunda büyük yankı uyandırır ve haber ülkenin gündemine oturur.

Filmin en önemli noktası, bir yandan hikâyeyi kurarken bir diğer yandan da gazeteciliğin temel esaslarına atıfta bulunmasıdır. Filmde vurgulanan bu esaslardan biri, gazeteci kimliğine sahip kişinin her şeyden önce güvenilir bir karaktere sahip olması ve üzerinde çalıştığı haber ile ilgili mevcut bilgileri üçüncü kişiler ile paylaşmaması gerektiğine dair geliştirdiği reflektir. Örneğin, *The Boston Globe* gazetesinin başında olan Stewart, görevinden ayrılırken yapılan veda merasiminde mesai arkadaşı Robby, Stewart'a uzun meslek hayatının sonucunda ne öğrendiğini sorar. Stewart bu soruya, bir eli ile ağzını kapatarak diğer elinin işaret parmağı ile de bu soruya yanıt veremeyeceği anlamına gelen bir işaret yaparak yanıt verir. Film, bu noktada seyirci ile gazetecilik mesleğinin içerisine dair önemli bir mesaj ve bilgi paylaşmaktadır. Elbette Stewart, uzun meslek hayatı boyunca sayısız haber yapmış ve bu haberler kendisine geniş bir bilgi birikimi olarak geri dönmüştür. Ancak Stewart'ın en yakın mesai arkadaşına dahi bu birikimle ilgili en ufak bir paylaşımında bulunmadığı dikkat çeken bir noktadır. Tam da bu noktada film, Stewart'ın bu refleksini gazetecilik mesleğinin temel bir prensibi olarak sunmakta ve bu refleksi açıkça övmektedir.

The Boston Globe gazetesinin editörlüğünü Walter Robbinson (Robby)'un, muhabirliğini de Mike, Ben ve Sacha'nın yaptığı Spotlight isimli bir araştırma-inceleme ekibi bulunmaktadır. Gazete bünyesinde özel dosya haberleri hazırlayan ekip, araştırmalarını büyük bir gizlilik içerisinde yürütmektedir. Ekibin üzerinde çalıştıkları haber dosyası ile ilgili araştırmalarını büyük bir gizlilik içerisinde yapma noktasında oldukça özenli ve titiz davrandığı görülmektedir. Bu anlamda haberin detaylarını merak eden ve bununla ilgili kendilerine sorular yönelten en yakınlarındaki kişilerle dahi, ekibin hiçbir üyesinin bilgi paylaşımında bulunmadığı dikkat çekmektedir. Öyle ki, akşam yemeğinin ardından mutfakta etrafı toparlarken görülen Sacha'ya eşi tarafından bu dosya ile ilgili sorular sorulur. Ancak Sacha, eşine dosyanın detayları ile ilgili bilgi vermektan kaçınır. Yine Spotlight ekibi, hazırladıkları dosya haberinin ayrıntılarını çalışma arkadaşları ile dahi paylaşmadıklarına film boyunca şahit olunmaktadır. Ekip olarak gizlilik konusunda azami özen gösterdikleri görülmektedir.

Filmin gazetecilik temsiline ilişkin altını çizdiği bir diğer husus, ekibin konuyla ilgili araştırmalarını yaparken zaman ve mekân kavramlarının onlar için önemini yitirdiğidir. Mesai saatleri dışında da Robby, Sacha, Mike ve Ben'in araştırmalarına devam ettiği görülmektedir.

Gazete binasının dışında da haberle ilgili bir ipucu ya da kanıtla ulaşmak amacıyla her birinin bazen uykusundan, bazen yemeğini çalışarak yemesi ile bazen de en yakınlarına yeteri kadar vakit ayıramayarak dolayısıyla her açıdan çeşitli fedakârlıklar gösterdiğine şahit olmaktadır. Film bu anlamda kafede, metro istasyonunda beklerken, kütüphanede, evde her zaman ve her şekilde gazetecinin haberin peşinde olduğuna ve haberin kaynağına yetişmek için verdiği mücadeleye, emeğe göndermede bulunmaktadır.

Kilise kurumunun her türlü üzerini örtme çabalarına rağmen, Spotlight istismar mağduru çocuklar ile ilgili haberi yapmaktan vazgeçmemekte ısrarcıdır. Bu süreçte karşılarına pek çok engel çıkmış, bu engellerin her birini azim ve inançla aşmayı başarmıştır. Bu engellerden biri, mağdur çocuklarla ilgili yürütülen iki davanın avukatlarının Spotlight ekibi ile bilgi paylaşımında bulunmayı reddetmesidir. Filmde bu şekliyle iyilerin yanında durmayı önceleyen bir meslek olarak konumlandırılan gazeteciliğin idealize edildiği ve her yönüyle yüceltiildiği görülmektedir.

Araştırmalarını büyük bir gizlilik içerisinde sürdüren ve elde ettikleri verileri bir araya getirerek büyük resmin ortaya çıkmasını sağlayan Spotlight, film boyunca izleyicinin gazetecilik mesleğinin içeriği ve nitelikleri ile ilgili seyircinin aklındaki haber nedir, haber nasıl yapılır ve yazılır, haberin toplumsal etkileri nelerdir gibi sorulara yeri ve vakti geldikçe yanıt vermektedir. Bu anlamda film, seyirciyi haberin mutfağında misafir etmektedir. Seyirci, bir yandan Spotlight'ın haber oluştururken ürettiği içeriğe, bir yandan da haberi üretme biçimine doğrudan tanık olmaktadır.

Spotlight ekibinde, erdemli bir duruş ve kahramanca bir tavır olarak inşa edilen gazetecilik kimliği, en önce tacize bulaşmış kilise mensuplarına karşı inşa edilmiştir. Belli kesimleri yozlaşan bir topluma karşı aydınlatıcı rolleriyle gazeteciler konumlanmaktadır. Kilise kurumunun kapalı kapıları arkasında işlenen ve muhannet bir suç olma özelliği taşıyan çocuk istismarı ile skandalının üzerindeki sır perdesini aralamak için yola çıkan cesur yürekli gazeteciler, sürekli olarak yel değirmenlerine saldırarak gerçekleri ortaya çıkarmak gibi başarılması güç bir görevi sırtlanmışlar ve bunun da hakkını fazlasıyla vermişlerdir. Dahası Spotlight ekibi, önce kendi gazeteleri ile daha sonra bir grup kilise mensubu ile ardından bütün kilise teşkilatı ile ve en nihayetinde bütün sistemle mücadele etmek zorundalardır. Bu mücadele verilirken ekip için tek güvenli liman gazetecilik mesleğine duydukları kutsal sadakat ve bağlılık olmuştur.

Kahraman gazetecileri sadece gazetecilik kimlikleriyle ele alan filmin bu konudaki tercihi bilinçli bir biçimde yaptığı görülmektedir. Nitekim bu gazeteciler, toplumsal rollere bürünerek anne-baba-kardeş olarak değil, kendilerini sistemin kokuşmuşluğuna ve buna karşı topluma sinen suskunluğa karşı kolektif bir bilinç inşa etmeye adanmış özel insanlar olarak resmedilmiştir. Bunun için, karakterler her şeyden önce ve hatta sadece “gazetecidir”.

Özetle gazeteciliğin bütün bu ideal niteliklerini taşıyan bir grup gazetecinin suç ve suçlularla olan amansız mücadelesini anlatan filmin de söylediği gibi, yozlaşma ve bu yozlaşmaya karşı toplumun takındığı bir bakıma onaylayıcı tavır olan “suskunluğu” aşmanın anahtarı doğru ve cesur gazeteciliktedir. Film, gazeteci kimliğinin toplumu uyandırmada ve suça/suçluya karşı mücadele etmede anahtar role sahip olduğunun altını çizer. En nihayetinde filmin bulduğu çözüme göre; gazeteci, yozlaşmış sistemi sarsıp suç ve suçlulardan arındırabilecek yetki ve kabiliyete sahiptir.

Kaynaklar

Alemdar, Z. (1990). *Oyunun kuralı 'basında özdenetim'*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Girgin, A., & Özay, S. (2013). *Haber yazmak*. İstanbul: Der Yayınları.

MEB. (2008). *Gazetecilik meslek etiği*, Ankara, 2.12.2016 tarihinde http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/gazetecilik/moduller/basinda_meslek_etigi.pdf adresinden edinilmiştir.

